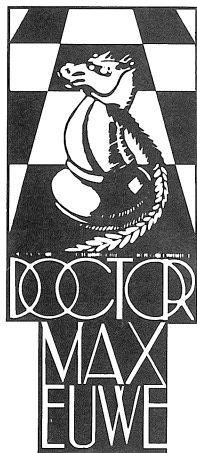

NIEUWSBRIEF

nummer 41
april 1997

kwartaal-
uitgave
redactie:
L.C.M.
Diepstraten

Drukkerij
Van Spijk BV
Venlo
ISSN
0927-9768

Geopend:
dinsdag t/m
vrijdag + de
1^e zaterdag
van de maand
10.30-16.00 uur.

Ignace H.M. Hendriks

Gesloten op
zon- en
feestdagen
en
25 april 1997

MAX EUWE - CENTRUM
POSTBUS 11513 **1001 GM AMSTERDAM**
MAX EUWEPLEIN 30A **Tel. 020 - 625 70 17**

BESTUUR

J. van Rijn, voorzitter
J.A. Haasbroek, secretaris
N.D. Oud, penningmeester

I. Bakker
H. Böhm
L.C.M. Diepstraten
H.H. Hamers
G.A.M. Loewenthal
E.J. Petersma
J.J. Piket
H. Ree

Adviseur Topschaak: J.H. Timman
Adviseur Wetenschapszaken: J.H. van den Herik
Bibliothecaris: F.F. Verbeek
Financieel administrateur: F. Bakkes
Manager a.i.: I.H.M. Hendriks
Schaaktechnisch medewerker: A.C.M. Sibbing

Secretariaat: E.E. Dirksen
Vrijwillige medewerkers: R. Dijk, P.J. v.d. Horst,
A.R.C. Houthuijzen, H.C. van Keulen, H.J.M. Leeners,
T. Oei, J.G. Pauptit, H. Vinke

*De inrichting van ons
MAX EUWE-CENTRUM
kwam mede tot stand dank zij de steun van:*

ELECTRON BEHEER
OTTO A. ALTMANN
architect BNI
P&H GROEP
Accountants en Belastingadviseurs
PRINS BERNHARD FONDS
S.W.I.F.T.
Society for Worldwide Interbank
Financial Telecommunication
STICHTING VSB FONDS/VSB BANK

VAN HET BESTUUR

Met onze opgewekte berichtgeving over de jubileumviering in november 1996 nog vers in het geheugen kost het mij enige moeite bij deze editie van de Nieuwsbrief iets minder vrolijks aan de orde te stellen. Wij moeten binnenkort namelijk afscheid nemen van Ignace Hendriks. Ondanks vele pogingen om meer sponsors en donateurs te vinden en mede door het opdrogen van de subsidie die ons van het Ministerie via de KNSB bereikte, blijkt het Max Euwe-Centrum niet in staat om een volledig bezoldigde directeur te kunnen handhaven. Het is daarom met vochtige ogen dat het Bestuur moest besluiten de contractuele verplichtingen met Ignace Hendriks met ingang van 1 mei 1997 te beëindigen. Daarmee gaat een groot deel van de werkracht vanuit ons Centrum verloren en zal onze daadkracht een aanzienlijke veer moeten laten.

Wij willen het afscheid van Ignace niet ongemerkt laten voorbijgaan en stellen eenieder gaarne in de gelegenheid om op vrijdag 25 april aanstaande naar ons Max Euwe-Centrum te komen om aldaar van 16.30 tot 18.30 uur afscheid van Ignace te nemen.

En hoe gaat het nu verder met het Max Euwe-Centrum? Wij hebben gelukkig een aantal vrijwilligers aan het Centrum kunnen verbinden, onder wie enkele Bestuursleden; met hen willen wij de zaken op gelijke wijze voortzetten. Voor de uitvoering van de diverse activiteiten van het Max Euwe-Centrum zijn werkgroepen gevormd. De betreffende activiteiten zijn:

- * museum (met de videotheek CinéMax),
- * bibliotheek (met schaakcomputers e.d.),
- * schaakacademie (jeugdtraining, cursussen en evenementen),
- * Nieuwsbrief,
- * public relations,
- * secretariaat (incl. huishoudelijke zaken),
- * financiën.

Elke activiteit opereert onder de verantwoordelijkheid van een lid van het Dagelijks Bestuur. Daarbij heeft onze secretaris Joop Haasbroek zich bereid verklaard om één dag in de week (in principe is dat elke woensdag) op het Centrum aanwezig te zijn voor de coördinatie.

Wij hopen u als trouwe lezer van de Nieuwsbrief op 25 april in het Max Euwe-Centrum te kunnen begroeten.

Jan van Rijn, voorzitter

Schenking schaakbibliotheek van het Instituut voor Doven

Mede dankzij de bemiddeling van Paardekooper & Hoffman mocht het Max Euwe-Centrum op dinsdag 18 februari van dit jaar de grootste boekenschenking uit zijn geschiedenis ontvangen: de schaakbibliotheek van het Instituut voor Doven in St. Michielsgestel. Omdat door de bewoners hiervan nauwelijks gebruik werd gemaakt, heeft de Raad van Bestuur van het Instituut gezocht naar een passende bestemming. Op advies van Paardekooper & Hoffman werd het Max Euwe-Centrum benaderd. Uiteraard hebben wij deze schenking vol enthousiasme aanvaard. Het gaat om ongeveer 800 boeken en ingebonden tijdschriften, waarvan een belangrijk deel in onze collectie kan worden opgenomen. Bij een eerste inventarisatie bleek dat zich bij de schenking ook zeldzame en kostbare werken bevinden. Onze bibliotheekmedewerkers verwachten eind mei met de verwerking ervan klaar te zijn. Wij zijn het Instituut voor Doven en Paardekooper & Hoffman uiterst dankbaar.

Foto- en krantenknipselarchief

Ons Centrum herbergt duizenden foto's die op de een of andere manier met schaken te maken hebben: portretten, foto's, gemaakt bij toernooien, matches, officiële en minder officiële gebeurtenissen, en uiteraard foto's van de vele activiteiten van het Max Euwe-Centrum. Een groot deel van deze fotocollectie is thans beschreven en op computer gezet, zodat op eenvoudige wijze informatie kan worden opgevraagd. Onze dienstverlening aan toer-noodirecties, kranten en andere diensten vragende instanties is hierdoor een stuk efficiënter geworden. Aan de ontsluiting van ons krantenknipselarchief met enkele honderdduizenden knipsels wordt thans druk gewerkt. Dat wij daarbij stuiten op slechts in beperkte kring beschikbare informatie spreekt voor zich. Reeds een aantal malen zijn wij echter voor grote verrassingen komen te staan. Zo troffen wij begin dit jaar een originele brief van Petrosjan bij de knipsels aan.

FINANCIEN

De Stichting Max Euwe-Centrum wordt financieel ondersteund door de

Stichting VSB Fonds/VSF Bank, Paardekooper & Hoffman Accountants en Belastingadviseurs
en de **Gemeente Amsterdam**

alsmede door

Akzo Nobel

Arolease

Audio Sonic Nederland

De Brauw Blackstone Westbroek

BSO/Origin

Getronics

Gotech Nederland BV

Grolsche Bierbrouwerij Nederland

Hoogovens

ING Groep

Interpolis

Koninklijke PTT Nederland

Loeff Claey's Verbeke

Moret Ernst & Young

Nederlandse Gasunie

Nedlloyd Groep

Océ-Nederland

Rabobank Nederland

Robeco

Rollins Hudig Hall

Van Spijk Drukkerij

SBSN

Tasc BV

Van der Veen & Partners

Wolters Kluwer

Donateursacties

Als particulier of verenigingsdonateur heeft u onlangs de acceptgiro ontvangen in verband met uw donateursbijdrage over 1997. In de komende jaren wil het MEC meer particulieren interesseren voor het donateurschap. Daartoe zetten wij onder de leden van de regionale bonden van de KNSB acties op. In februari jongstleden is een dergelijke actie van start gegaan onder leden van de Noord-Hollandse Schaakbond. Gerrit Valk, voorzitter van de NHSB, schreef in verband daarmee een stimulerende brief. Wij hopen u in de volgende aflevering van de Nieuwsbrief meer hierover te kunnen melden.

MUSEUM

"Dear friends of The Max Euwe Centrum:

On December 1st [1996] I had the pleasure of visiting your Museum. As I got surprised by its history and by the pictures and documents referring to Dr. Euwe, I would be highly honoured if you would accept my humble contribution to the preservation of the Centre.

I belong to 'Trebejos Chess Club', one of the few clubs existing at Málaga, my hometown in the South of Spain, and I would like to receive your Newsletter.

I hope to visit your beautiful city, one of the most lovely cities in Europe, soon again; but I think it will be when the weather turns milder.

Sincerely yours,

SALVADOR DIAZ RIVERO"

Misschien is deze hartverwarmende reactie aanleiding voor een spontaan bezoek aan het MEC; het vanaf maart tentoongestelde **werk van F. Grischoff** is zeker de moeite waard.

SCHAAKACADEMIE

Derde trainingsweekend jeugdtop

Het derde trainingsweekend van het seizoen 1996-1997 kende een aantal bijzondere elementen. Traditiegetrouw

werd het gehouden tijdens het laatste weekend van het Hoogovens Schaaktoernooi in Wijk aan Zee. Opnieuw waren we de gast van de directie van dit toernooi, wat inhield dat de ontvangst plezierig en de verzorging voortreffelijk was.

Docent Joris Brennkmeijer had een gevarieerd programma samengesteld. Hoofdmoot waren de stellingen van de Scheveninger-variant van het Siciliaans die gespeeld moesten worden. De studenten hadden deze thuis minutieus voorbereid, waardoor het inzicht in deze moeilijke materie duidelijk was gescherpt.

De zaterdagavond was hectisch. Een Franse camera-ploeg wilde per se opnames maken in het Max Euwe-Centrum, omdat ook in Frankrijk plannen worden ontwikkeld iets soortgelijks op te zetten. De selectie werd ondertussen onthaald op partijbesprekingen door Nigel Short, John van der Wiel en Loek van Wely. Dit werd als een van de hoogtepunten van dit weekend ervaren.

MEC-directeur Ignace Hendriks nam tijdens deze trainingsbijeenkomst afscheid van de selectie, omdat hij per 1 mei aanstaande het Max Euwe-Centrum zal verlaten. Het vierde en laatste trainingsweekend werd, in het kader van het samenwerkingsverband tussen MEC en KNSB, verzorgd door de KNSB. Het vond midden maart plaats op Papendal.

Cursussen

Begin februari gingen onze voorjaarscursussen van start. In 1996 werd ruime aandacht besteed aan het opzetten van schaakcursussen voor beginners. In Amsterdam worden daarvan nu de vruchten geplukt. De cursus voor speelsterkte 1200-1400 werd overtekend, zodat een parallelcursus moest worden georganiseerd: een verheugend verschijnsel.

In Den Haag werd, in nauwe en voortreffelijke samenwerking met het bestuur van de Haagse Schaakbond, een beginnerscursus opgezet. Gezien onze ervaringen in Amsterdam werd verwacht dat hiervoor interesse zou zijn. Inderdaad, 18 deelnemers meldde zich aan.

Het Max Euwe-Centrum beschouwt de belangstelling in Amsterdam en Den Haag als een duidelijke aanwijzing dat bij ouderen de sterke wens leeft om schaken te leren. De motieven zijn helder: schaken met (klein)kinderen, een zinvolle besteding van de vrije tijd en sociale contacten met gelijkgezinden.

Zeker moet hier worden vermeld dat wij thans meer dan 100 schaakcursussen in Nederland en België hebben georganiseerd: van Texel tot Terneuzen en van Dokkum tot Maastricht, om ons tot Nederland te beperken. Meer dan 1500 cursisten volgden onze cursussen. Uit de enquêtes die wij na afloop van iedere cursus hielden, blijkt zonneklaar dat ons uit 1989 daterende initiatief hogelijk wordt gewaardeerd. Zetten we de uitslagen van de enquêtes om in een cijfer, dan ligt de waardering tussen de 8 en 9. Een compliment voor het MEC, voor het lesmateriaal, de docenten en coördinatoren, alsmede voor de verenigingen en de regionale bonden van de KNSB die bij de organisatie waren betrokken en zich meer dan eens inspanden de cursussen te doen slagen.

BIBLIOTHEEK

ONDER DE LOEP

(In deze rubriek wordt door L.C.M. Diepstraten een boek of een gedeelte uit de MEC-bibliotheek voor het voetlicht gebracht.)

Het is nuttig nog eens terug te komen op hetgeen wij in de vorige Nieuwsbrief onder deze rubriek behandelden, namelijk *Schaken in de Literatuur*. Wij bladeren nog eens in het onvolprezen werk van Wladislaw Litmanowicz: *Szachy od A do Z*. Hoewel wij de Poolse taal niet machtig zijn - Is er niet een Duitse of Engelse taalkundige die dit tweedelige werk zou willen vertalen? Dit werk verdient het beslist - hebben wij toch veel nieuwe gegevens ontdekt welke een ruime aanvulling op ons vorige artikel bieden.

Zo kwamen we het werk van twee Nobelprijswinnaars voor de literatuur tegen, namelijk William Faulkner (1897-1962): *Knight's Gambit*, vertaald in het Duits: *Der Springer greift an*. Dit is uitgegeven door Spektrum - Kriminal-Geschichten; en Sinclair Lewis (1885-1951): *Cass Timberlane* (1946). Of de naam van dit werk betrekking heeft op 'Tamerlan' is mij niet bekend. Litmanowicz spreekt van een interessante schaakperiode. Voorts noemt hij het werk van Ellery Queen: *The Player on The Other Side* (1967) en van Rex Stout: *Gambit*. Wellicht zijn er lezers onder u die dit soort boeken in hun bezit hebben, het al lang niet meer inzien en het mogelijk aan onze bibliotheek zouden willen afstaan. Deze zouden heel goed passen in onze Rubriek 07. Al wat ouder zijn de schrijvers: Jack London (1876-1916), pseudoniem van John Griffith, *The Star Rover* (1914). Voorts Lord Edward John Dunsany (1878-1957) met *The Three Sailor's Gambit* en *A Simple Matter of Deduction* alsmede *The New Master* (1952), en tenslotte E.M. Foster: *Abinger Harvest* (1936); *Chess at Krakow* (1932) en *The Game of Life* (1919). Elders vonden wij nog een Nederlands werk van Johan W. Schotman: *Het mysterie der zwarte pionnen*, Leiden 1954, uitgekomen in de Accolade Serie, en S.S. van Dine: *The Bishop Murder Case* (1929); voorts R. Allen: *The Black Knight* (1882) al een heel oude criminal. Verder kwamen we nog een heuse sciencefiction-roman tegen van Gérard Klein (*1937-): *Le Gambit des Etoiles* (1958), uitgegeven door Hachet, Parijs. Recentere werken zijn: James Whitfield Ellisson: *Master Prim* (1968), een roman rond Bobby Fischer, en Antony Glyn (*1922-) *The Dragon Variation*, en verder nog van de Amerikanen Victor Contoski: *Gambit Von Gooma* en Cleo Adkins: *The Case of the Ebony Queen* (in Duitse vertaling van Dr. Hansheinz Werner: *Die Schwarze Dame*), en van de Duitser Wolfgang Ecke: *Schach bei Vollmond* (1976), en voorts Paul Harding: *Die Galerie der Nachtigallen*; *Kriminalroman aus dem mittelalterlichen London* (Duits van Rainer Schmidt, Eichborn Verlag, Frankfurt/Main 1991), Reiner Nikula: *Tödliches Schach*; *Kriminalroman* (Grafit Verlag, Dortmund 1991),

verder nog Paolo Maurensig: *Die Lüneburg-Variante* (Duits van Irmela Ansperger, Insel Verlag, Frankfurt/Main 1994). Wie weet hoeveel meer er nog is? In dezelfde Rubriek 07 kan men ook ontdekken welke beroemde persoonlijkheden zich met het schaakspel hebben beziggehouden. Het is vrijwel onmogelijk daarvan een complete lijst op te sommen. Alleen al onder de literatoren is het aantal zeer groot. Noemen we bijvoorbeeld Giovanni Boccaccio met zijn *Decamerone*, Dante Alighieri met de *Divina Comedia*, maar ook François Rabelais, Desiderius Erasmus, Gotthold Ephraim Lessing, Johann Wolfgang Goethe, Maxim Gorki, Boris Pasternak, Miguel Cervantes met zijn *Don Quichote*, Sir Arthur Conan Doyle met *Sherlock Holmes*, Edgar Allan Poe, Charles Dickens, Thomas Mann, William Shakespeare en onder anderen Ivan Sergejev Toergenjev, die zelf een schaakspeler van meestersklasse was, en dan ook nog Leo Tolstoj zowel in zijn *Anna Karenina* als in *Oorlog en Vrede*. Ook Tolstoj was zelf een sterk en fanatiek schaker.

Zowel Toergenjev en Prins Sergei Urusov waren regelmatig zijn tegenstanders. In principe speelde hij elke avond. Hoe fanatiek hij wel was blijkt uit zijn biografie door Aylmer Maude, die vertelde: "Toen Tolstoj nog als jong officier in het leger diende in de Kaukasus, werd hem het St. George-kruis voor dapperheid in het vooruitzicht gesteld. Maar wat gebeurde er? Terwijl hij de nacht tevoren wacht moest lopen, was hij zo opgegaan in een schaakpartij, dat hij vergat aan te treden. Toen de divisiecommandant kwam inspecteren, trof hij Tolstoj niet op zijn post. Hij besloot tot onmiddellijke arrestatie over te gaan. De volgende dag, toen de onderscheidingen werden uitgereikt, zat Tolstoj in het cachot en liep dus zijn onderscheiding mis." Ongetwijfeld zullen er nog meer van dit soort op waarheid berustende verhalen bestaan. Het is opvallend hoeveel daarvan terug te vinden is in het encyclopedische werk van Litmanowicz. Velen van onze lezers zullen hem wel eens ontmoet hebben in Wijk aan Zee, waar hij tot aan zijn dood jaar op jaar een trouwe deelnemer was aan het Hoogovenstoernooi.

Natuurlijk heeft Litmanowicz deze twee delen niet geheel alleen samengesteld. Een van zijn belangrijkste mederedacteuren was Jerzy Gizycki, amateur-historicus, bibliofiel, collectioneur en ook nog filmcriticus. Van Gizycki bezit onze bibliotheek zijn *A History of Chess* (Engelse vertaling van B.H. Wood).

Ten slotte het volgende. Van vijftien jaar lid van het (Algemeen) Bestuur te zijn geweest en inmiddels de leeftijd van 72 jaar te hebben bereikt, wordt het hoog tijd plaats te maken voor jongere krachten. Dat geldt ook voor het eindredacteurschap van de Nieuwsbrief, welke ik tien jaar voor mijn rekening heb genomen. De eerste paar jaar schreef ik de Nieuwsbrief in mijn eentje vol. Gelukkig zijn er al spoedig andere medewerkers gekomen en vanaf de volgende aflevering is er een nieuwe

eindredacteur in de persoon van Errit Petersma, een man met belangrijk meer ervaring op dit gebied dan ik had. Het is wel mijn bedoeling, zolang ik niet 'opgedroogd' raak, nog bijdragen te blijven leveren. Deze rubriek lijkt daarvoor het meest geschikt. Suggesties van de kant van de lezers kunnen daarbij wellicht helpen. Ik ben blij met de reacties welke ik in de loop van de jaren heb mogen ontvangen. Ze waren gelukkig altijd positief.

BOEKBESPREKINGEN

Biografieën

Om praktische redenen is afgesproken om in onze Nieuwsbrief alleen onlangs verschenen boeken te recenseren. Ditmaal wordt een uitzondering gemaakt. Door een misverstand - zie Nieuwsbrief 40 - ontving het MEC gedurende één jaar geen recensie-exemplaren van Batsford en dus ook niet de biografie van David Norwood over Anand (1). Dit boek uit 1995 is bijzonder komisch, omdat het soms meer vertelt over de auteur dan over de eigenlijke hoofdrolspeler. Sinds enkele jaren is John Nunn bij Batsford benoemd tot 'specialist adviseur'. Een goede beslissing. Toch is ook Nunn niet onfeilbaar, zoals onlangs bleek bij de heruitgave van Fischers klassieker: *My 60 Memorable Games*. In een van de 'verbeteringen' die Nunn in een analyse van Fischer had aangebracht zat een levensgroot lek. Bovendien had Nunn teksten van Fischer enigszins gewijzigd, hetgeen hem op een reprimande van de oud-wereldkampioen kwam te staan. Nunn gaat sindsdien nog nauwkeuriger te werk dan hij al gewend was te doen. Zo heeft hij in de reprint van Golombeks boek over Capablanca (2) middels voetnoten expliciet vermeld waar de huidige tekst en analyses afwijken van het originele werk.

- 1) David Norwood: **Vishy Anand: Chess Super Talent** Batsford London 1995, 144 p. ISBN 0-7134-7816-0 f 48,45
- 2) Harry Golombek: **Capablanca's best games** Batsford London 1996, 286 p. ISBN 0-7134-8064-5 f 63,35

Openingen

In 1988 verscheen *The Najdorf for the Tournament Player* geschreven door John Nunn. In deze razend populaire variant volgen de ontwikkelingen elkaar in hoog tempo op. Dus werd het tijd voor een nieuwe editie. Nunn zette zich aan het werk en kwam al snel tot de conclusie dat de hele Najdorf niet meer in één deel te vatten is. In het eerste van de twee te verschijnen delen (3) beperkt hij zich daarom tot de varianten met 6.Lg5. Verder geeft Nunn geen complete partijen, maar besluit de variant zodra het stellingsoordeel duidelijk is. Zoals gebruikelijk staat Nunn weer borg voor hoge kwaliteit. Niet voor niets zijn in het verleden al twee boeken van Nunn uitgeroepen tot 'het beste schaakboek van het jaar'. Angus Dunnington heeft de Tsjigorin al ruim tien jaar op zijn repertoire staan, maar nu deze verdediging ook door topspelers als Alexander Morozewitsj wordt gepraktiseerd heeft de Tsjigorin danig aan geloofwaardigheid gewonnen. Het boek van Dunnington (4) is met name

geschikt voor de agressieve zwartspeler die veel openingstheorie wil vermijden. Andere Batsford-publicaties zijn boeken over de Fianchetto-variant van het Konings-Indisch (5) en over het Spaans (6). Het eerstgenoemde werk is bestemd voor specialisten, terwijl Taulbut juist voor niet-ingewijden de algemene kenmerken van de Spaanse verdediging uitlegt. Bij uitgeverij Interchess is deel 3 verschenen uit de reeks 'Taktiek in de opening'. Van der Tak behandelt dit keer de half open spelen (7). Een ander boek van dezelfde auteur is blijkbaar goed ontvangen, want er is een tweede druk van *Het Boedapester gambiet* (8) verschenen. Een nieuwe ontwikkeling vormen CD-ROM's met informatie over openingen. Interchess bracht onlangs een CD-ROM uit over het Frans (9). Deze bevat meer dan 27.000 partijen, alle publicaties over deze opening in de NIC-jaarboeken, analyses en nog veel meer.

- 3) John Nunn: **The Complete Najdorf: 6. Lg5**
Batsford London 1996, 320 p. ISBN 0-7134-7900-0 f 65,60
- 4) Angus Dunnington: **The Chigorin Queen's Gambit** Batsford London 1996, 160 p. ISBN 0-7134-8020-3 f 52,20
- 5) Colin McNab: **The Fianchetto King's Indian**
Batsford London 1996, 208 p. ISBN 0-7134-8011-4 f 55,90
- 6) Shaun Taulbut: **Understanding the Spanish**
Batsford London 1996, 144 p. ISBN 0-7134-7633-8 f 48,45
- 7) Bram van der Tak: **The Budapest Gambit**
Interchess BV Alkmaar 1996, 108 p. ISBN 90-5691-016-7 f 24,00 (incl. diskette).
- 8) Bram van der Tak: **Taktiek in de opening, deel 3: Half-open spelen** Interchess BV Alkmaar 1996, 156 p. ISBN 90-5691-004-3 f 24,75
- 9) Paul van der Sterren: **The French Defence**
Interchess BV Alkmaar 1996, CD-ROM. f 99,00

Middenspel

Grootmeester Julian Hodgson staat bekend om zijn originaliteit en zijn agressieve speelstijl. Beide elementen zijn verenigd in zijn nieuwste boek (10). Het onderwerp is namelijk de aanval en het is zeldzaam dat een schaker een eigen uitgeverij begint. In zijn inleiding vertelt Hodgson dat hij een serie boeken schrijft. Ieder deel zal 40 prachtige aanvalspartijen bevatten met licht commentaar en veel diagrammen; dat alles tegen een redelijke prijs. Het lijkt een zeer goede formule, want dit deel smaakt inderdaad naar meer. Liefhebbers van dit genre zullen ook plezier beleven aan het boek van Asa Hoffmann (11). De Amerikaanse FIDE-meester heeft in de loop der tijden heel wat beroemde scalpen verzameld. Het idee hierover te publiceren ontstond bijna 20 jaar geleden, maar de auteur was zo kritisch, dat vele versies in de prullenmand verdwenen. Dit keer was hij blijkbaar wel tevreden.

- 10) Julian Hodgson: **Attack with GM Julian Hodgson** Hodgson Enterprises London 1996, 126 p. ISBN 0-9529373-0-1 f 34,75

- 11) Asa Hoffmann: **Chess Gladiator** ICE Seattle 1996, 98 p. ISBN 0-879479-31-1 f 28,50

Eindspel(studie)

In het tweede deel van zijn serie over het eindspel behandelt Van Perlo (12) naast de 'zuivere' toreneindspelen - dat wil zeggen eindspelen met alleen torens en pionnen - ook toreneindspelen met lichte stukken van gelijksoortig materiaal. Het bevat 280 praktijkgevallen, waarbij tactische wendingen een belangrijke rol spelen. Lichte kost met een serieuze ondertoon. Wat betreft het aantal publicaties over eindspelstudies kent Jan van Reek zijn gelijke niet. Aan de lopende band rollen zijn werken van de persen. In de serie 'Schaakspelers als eindspelkunstenaars' verschenen recentelijk deeltjes over Paul Keres (13), Geza Maroczy (14) en Carl Schlechter (16). Door de hoge productiviteit sluipen er ondanks de aanwezigheid van een corrector toch foutjes in de tekst. Zo staat er in het deeltje over Schlechter: 'Schlechter werd als enigste kind in Wenen op 2 maart 1874 geboren.'

- 12) Ger van Perlo: **Spelen met eindspelen, deel 2: toreneindspelen** Interchess BV Alkmaar 1996, 156 p. ISBN 90-5691-018-3 f 24,75
- 13) Jan van Reek: **Paul Keres** STES Margraten 1996, 68 p. ISBN 90-74827-23-3 f 25,00
- 14) Jan van Reek: **Geza Maroczy** STES Margraten 1996, 50 p. ISBN 90-74827-25-X f 25,00
- 15) Jan van Reek: **Carl Schlechter** STES Margraten 1996, 50 p. ISBN 90-74827-23-3 f 25,00

Diversen

Allereerst noemen wij even de jaarlijks terugkerende publicaties. We ontvingen toernooiboeken over de Bondswedstrijden in Dieren (16) en over het Nederlands schaakkampioenschap (17). Het eerste is eigenlijk een bulletin met louter partijen, uitslagen en standen. Het tweede is een klein, keurig verzorgd boekje met rondverslagen, analyses en foto's. Wolters Kluwer stopt als sponsor, maar neemt met deze publicatie waardig afscheid. Tegenwoordig is het gebruikelijk dat het Nederlands Kampioenschap (NK) in boekvorm wordt vastgelegd, maar dat was vroeger niet het geval. Het is daarom verheugend dat sinds kort een boekje bestaat over het NK van 1958. Inderdaad, u leest het goed: 1958. Evert-Jan Straat heeft dit kampioenschap als het ware gereconstrueerd. Uitgangspunt waren de rondverslagen die zijn vader, de bekende schaakjournalist mr. E. Straat, indertijd in *de Volkskrant* publiceerde. Straat jr startte een zoektocht en vond in allerlei kranten, archieven en privé-verzamelingen uiteindelijk 50 van de 55 gespeelde partijen (waarvan sommigen met analyses) terug. Een opmerkelijk hoog percentage. Het boekje (18) is in eigen beheer uitgegeven in een beperkte oplage van 100 exemplaren. Eveneens heel bijzonder is de nieuwe uitgave van Rochade Europa over het Duitse schaakleven vlak na de oorlog. De Nederlandse journalist Frits Barkhuis trouwde in april 1945 met een Duitse collega en bleef in Duitsland wonen. Van 1946 tot 1955 gaf hij

het Duitstalige tijdschrift *Caïssa* uit. Het boek dat nu is uitgebracht (19) bevat een compilatie van belangrijke en interessante artikelen uit *Caïssa*. Zeer boeiende lectuur. Ten slotte wijzen wij u op een jubileumboekje (20) van de Bennekomse Schaakvereniging. Eind 1996 bestond deze vereniging 50 jaar en dit werd met allerlei activiteiten op gepaste wijze gevierd met onder andere de uitgave van dit boekje.

- 16) Guust Homs: **Bondswedstrijden van de KNSB 1996** KNSB Haarlem 1996, 108 p.
- 17) Minze bij de Weg: **Nederlands Kampioenschap 1996** Van Spijk Venlo 1996, 64 p. ISBN 90-6216-190-1 f 19,95
- 18) Mr E. Straat: **Nederlands Schaakkampioenschap 1958** Evert-Jan Straat Amsterdam 1996, 72 p. f 17,50
- 19) Frits Barkhuis: **Schach blüht aus den Ruinen** Rochade Europa Maintal 1997, 160 p. ISBN 3-920748-38-7 f 14,60
- 20) K.B.A. Bodlaender et al. **Avonturen in zwart en wit** Bennekomse Schaakvereniging 1996, 70 p.

(Genoemde prijzen zijn richtprijzen.)

HET SCHAAKSPEL EN DE KRIJGSKUNST

De joodse lijfarts van Koning Alfonso El Sabio, genaamd Moses Sefardi, die zich tot het christendom bekeerde en zich tot Petrus Alfonsi liet dopen, heeft omstreeks 1275 voor de edelen de belangrijkste vaardigheden omschreven. Dat waren volgens hem: paardrijden, zwemmen, boogschieten, schermen of vechten, vogels vangen, *schaken* en verzen schrijven.

Dat belang van het schaakspel voor de edelen gold niet slechts voor de ridders, maar zeker ook voor de koningen. Nu lijkt spelen op zichzelf beuzelarij voor een koning. Dat bracht Luis de Escobar in zijn boek *Las quatrocientas respuestas* (1545) tot de vraag of het schaakspel voor koningen wel toelaatbaar is. Zijn antwoord daarop was duidelijk: 'Bijna alle spelen zijn schadelijk en vervelend, maar het schaakspel is roemvol en nuttig, want wie het schaakspel heeft uitgevonden heeft tevens het model tot stand gebracht voor de krijgskunde. In het schaakspel zijn alle paden en overwegingen van het krijgswezen neergelegd.' Korte tijd later bevestig Juan Huerte dit in zijn boek *Examen de ingenios* (1593): 'El que invento el juego del axedrez, hizo un modelo del arte militar.'

Veel latere vorsten, van wie werd verondersteld dat zij leiding aan het leger moesten geven, hebben dit soort opmerkingen naar het schijnt ter harte genomen. Van heel wat koningen en prinses is bekend dat zij verwoude schaakspelers waren. Denk aan Prins Maurits, die schaak speelde met Monsieur Caze, 'un brave capitaine Béarnois, qui servoit dans les troupes de Hollande' tot tussen 1609 en 1621. Maar ook veel koningen, zoals Lodewijk IX, XIII en XIV en later Napoleon en Lodewijk Napoleon, waren schakers. Een zekere Sebastien de Vauban, architect van allerlei vestingen, werd ook ingehuurd om koningen het strategische en tactische denken bij te brengen via het schaakspel.

In Nederland is men er steeds in geslaagd over dit soort zaken heel verschillend te denken. Zo zou een Nederlandse rechtsgeleerde en tevens pastoor, genaamd Daniel Souter, in zijn boek uit 1622 over het spelen hebben gewaarschuwd voor het schaakspel. Want, zo vond hij, het schaakspel kon ook straatrovers leren om listen te bedenken en aangezien het schaakspel een nabootsing van de oorlog is, maakt het de vrede niet aantrekkelijk en zet het aan tot wapengebruik. Een andere rechtsgeleerde, professor Jean Barbeyrac, hoogleraar aan de Universiteit van Groningen, vond dit in zijn boek *Traité du Jeu* (Amsterdam 1709) allemaal nogal overdreven. Hij vond intendeel dat door het schaakspel geen enkele goede soldaat kon worden gevormd, want als dat zo zou zijn beweerde hij, zouden alle vorsten in elke stad of dorp schaakscholen hebben laten opzetten om in de kortste tijd grote legers bijeen te kunnen brengen.

Als men zoiets nu leest, zullen we toch direct zeggen hoe simpel vroegere hoogleraren blijkbaar konden redeneren. Nog niet zo lang geleden ontving ik van de Hogere Krijgsschool een kopietje uit *De Krygskunde, Het Vaderland nuttig, en de Ingezetenen gemakkelijk gemaakt* ... etc geschreven door mr Jan Willem Schomaker Joostsz., Kapitein by de Troupes Van Den Staat der Vereenigde Nederlanden, T'Utrecht by Gysbert Tieme van Paddenburg, MDCCLXI. Daarin komt de volgende passage voor met betrekking tot het schaakspel: 'De Krygskunde heeft immer een zeker bestaan verkreegen; haare heerlyke uitwerkselen zijn immers bekend, nauwkeurig overwogen, en zodanig tot op den wortel bloed gemaakt, dat men overgeefflyk dom moet zijn, wanneer men, om het waare daar van te vatten, een angstig onderzoek te baat te nemen. Maar onze vermaken! hier op valt men, dog te vergeefs, met de uiterste woede. Deze vermaken, met name het Schaakspel zelfs strekken tot een middel van aanwas in de Wetenschappen; en byzonder zou de Krygskunde ondankbaar zyn, zo ze dit niet bekennen wilde; wie weet niet, dat in het Schaakspel, de fynste regelen van de Krygskunde geleegen zyn en dat dit Spel uit de groote wereld niet verbanen is?' In een voetnoot bij deze passage volgt dan nog: 'Buiten teegenspraak is het Schaakspel, van alle Speelen het bequaemste, om de uitgestrektheid en de kragt van 't verstand te kunnen toetsen. Geen wonder derhalven dat er mijn Tegenstrever zoo veel mee op heeft! maar een getuignis, dat hoop ik, niet minder de waarde van dit Spel zal aantoonen, vinden wy by den geleerden Daniël Heinsius; in zyn Lykreden, op Prins Mauritsz: namentlyk dat deze Aarts-Meester de Krygskunde vermaak schepte, om sommige Krygslieden van rang en geboorte, door middel van dit Spel, de grondregulen van den Oorlog aan te wyzen.'

De Hogere Krijgsschool schreef er niet bij hoe men tegenwoordig over het schaakspel denkt als de Krijgskunde wordt gedoceerd.

Vanzelfsprekend zijn reacties van lezers steeds welkom.

Leo Diepstraten

Deze Nieuwsbrief is een uitgave die bestemd is voor de donateurs van het Max Euwe-Centrum. U kunt de Nieuwsbrief regelmatig ontvangen door donateur te worden van de Stichting Max Euwe-Centrum, door een bedrag van min. f 20,- per kalenderjaar (meer mag ook) over te maken op Postbankrekeningnummer 5401670 t.n.v. Stichting Max Euwe-Centrum te Amsterdam. Of door te bellen: 020-6257017 waarbij u advies omtrent betaling moogt verwachten. Opmerkingen of kritiek op de inhoud van de Nieuwsbrief zal gaarne worden aanvaard als dat de kwaliteit kan verbeteren.

ACTIVITEITEN

Schaakboeken(ruil)markt

Vergeet u het niet: op **24 mei 1997** vanaf 10.30 uur tot 16.00 uur is de voorjaarsboekenmarkt van het Max Euwe-Centrum. Particulieren kunnen tot en met 9 mei aanstaande *schriftelijk* een tafel reserveren.

Schaakfestival

Evenals de vorige vijf jaren wordt er weer een schaakfestival georganiseerd. Op dit moment kan nog niet worden gegarandeerd dat dit festijn doorgaat. Eind mei, begin juni weten we zeker of het lukt. U bent dan natuurlijk van harte welkom op zaterdag 5 juli 1997 vanaf 10.00 uur.

Een permanente attractie op het Max Euweplein is het in het plaveisel ingelegde schaakspel waarop u elke dag uw krachten kunt meten met (on)bekende tegenstanders.

Het Max Euwe-Centrum stelt goede ideeën op prijs. Degenen die met ons mee willen denken over mogelijkheden op het gebied van bijvoorbeeld (schaak)tentoonstellingen of andere activiteiten worden verzocht ons met een klein briefje daarvan op de hoogte te stellen. Schaakboeken-verzamelingen kan men legateren aan stichtingen als het Max Euwe-Centrum. Als U zelf daarover denkt of iemand kent met deze gedachte, houden wij ons van harte aanbevolen.